

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MAGOSA SERBEST LİMAN VE BÖLGESİ

Yrd. Doç. Dr. Engin ERDOĞAN*

GİRİŞ

Ülkemizde, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine kadar uzanan ve Cumhuriyet Döneminde çeşitli zamanlarda tekrarlanan serbest bölge kurma girişimlerinin her defasında başarısızlıkla sonuçlanmasının en önemli nedenlerinden biri de konuya ilişkin yeterli bilgi birikimine sahip olunmamasıdır.

1980 yılında serbest bölgeler uzun bir aradan sonra tekrar gündeme geldiğinde bilgi birikiminin yetersizliğinin hissedilmesiyle, üniversiteler, basın yayın kuruluşları, çeşitli özel ve resmi kuruluşlar konuya ilgi göstermeye başlamışlardır. Bugün ülkemizde serbest bölgelere ilişkin bilgi birikiminde önemli bir artış gözlenmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti serbest liman ve bölgesinin çeşitli yönleriyle ele alındığı bu çalışma, Türkiye’de serbest bölgelerin kurulması ve işletilmeye açılması aşamasında çeşitli serbest

(*) Kütahya İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi.

bölge uygulama örneklerinin konuya ilişkin bilgi birikimine katkı sağlayacağı düşüncesiyle hazırlanmıştır.

I — KURULUŞ TARİHİ VE YERİ

1977 yılında kabul edilen 14/1977 sayılı Yasa ile Gazi Magosa Serbest Liman ve Bölgesi kurulmuştur.

14/1977 sayılı yasa ile Magosa Serbest Liman ve Bölgesinin faaliyete geçirilmesi için gerekli ön çalışmalar başlatılmış ve 3 Ağustos 1978 tarihinde çok sınırlı bir kadro ile faaliyete geçmiştir.

Dört yıllık bir uygulama sonucu 14/1977 sayılı yasanın eksikliklerinin ortaya çıkması sonucu yeni bir yasal düzenleme yapılmıştır.

5 Nisan 1983 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe giren 26/1983 tarihli yasa ile yeni bazı düzenlemeler getirilmiştir.

Bölge Magosa Limanı ve çevresine yerleşmiştir.

II. SERBEST LİMAN VE BÖLGE ALANI

Serbest Bölge Alanı İle İlgili Bilgiler Aşağıdadır.

I. ETAP

Kiralanacak (parseller) Alan	= 100.216 m ²
İdari Bina	= 4.800 m ²
Oto Park	= 2.576 m ²
Yol+Kaldırımlar	= 12.922 m ²
Ana Yol+Kaldırımlar	= 15.250 m ²
Yeşil Alanlar	= 11.055 m ²
Toplam Alan	: 146.819 m²

II. ETAP

Parsellere ayrılan alan	= 181.741 m ²
Oto Parklar	= 10.906 m ²
Eski ev+avlu	= 7.360 m ²
Yol+Kaldırımlar	= 28.701 m ²
Karayolları tesisleri	= 3.740 m ²
Yeşil Alanlar	= 17.550 m ²
Kıyı şeridinde parsellenmiş diğer alan	= 32.850 m ²
Toplam Alan	: 282.818 m²

I. ETAP + II. ETAP Toplam Alan : 429.637 m²

Serbest Bölge : GENİŞLİK : 500 m
(Liman Bölgesi : UZUNLUK : 980 m
dışında)

SERBEST BÖLGE LİMAN SAHASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Rıhtım Uzunluğu : 415 m
Bölge Genişliği : 250 m
Bölge Uzunluğu : 450 m

KAPALI ALANLAR

1 No'lu Ambar (halen kullanılan ambar) : 3978 m²
2 No'lu Ambar (tamir edilecek olan) : 3888 m²
3 No'lu Ambar (Uni-Pac'ın kullanımında) : 5815 m²(yapılan ek ilavelerle)
4 No'lu Ambar : 140 m²
4 adet özel ofis : 600 m²
12 adet ofis : 600 m²
W.C.'ler : 60 m²
Nokta IV : 25 m²
Baskül ve odası : 50 m²

TOPLAM : 15156 m²

AÇIK ALANLAR

Asfalt saha : 25.935 m²
Asfalt Yollar : 19.800 m²
Stabilize Saha : 32.360 m²
78.095 m²

Bütün Alan : 93251 m²

III. SERBEST LİMAN VE BÖLGE FAALİYETLERİ

Serbest bölgede ihraç ve ithal amacıyla aşağıda belirtilen faaliyetler yapılabilir.

(1) Devlet sınırları içinden veya dışından eşya getirilmesi, getirilen eşyanın depolanması, aynen veya işlem görerek kısmen veya tamamen ihraç edilmesi, bu eşyanın Serbest Bölge'de yapılacak her türlü imalat ve inşaat ve onarımda kullanılması.

(2) Bölgeye getirilen eşyanın üzerinde onarım, montaj ve demontaj işlerinin yapılması,

(3) Her türlü sanayi faaliyeti ve üretiminde bulunmak,

(4) Ticari gözetme (survey) hizmetleri,

(5) Bankacılık ve sigortacılık hizmetleri,

(6) Her türlü deniz taşıt araçlarının yapımı, onarımı, montaj ve demontajı,

(7) Bakanlar Kurulunca uygun görülecek diğer iş ve hizmetler

IV — BÖLGENİN YÖNETİMİ

Serbest liman ve bölge ile ilgili işlerin yürütülmesinden Bakanlık temsilcisinin başkanlığında, Maliye, Ulaştırma, Ticaret, Turizm işlerinden sorumlu Bakanlıkların temsilcilerinden oluşan dört kişilik bir yönetim kurulu sorumludur.

V — TEŞVİKLER

Bu konuda çalışmanın VII nci bölümünde ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

VI — SERBEST LİMAN VE BÖLGENİN KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNE KATKILARI

Serbest Liman ve Bölgenin faaliyete geçtiği tarihten itibaren başvuruda bulunan şirketlerin bazıları işletmeye açılmış ve diğer bazı işletmeler de kuruluş çalışmalarına başlamışlardır. Bu dönem içerisinde serbest liman ve bölge Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisine işsizliği giderme ve döviz sağlama konusunda katkı sağlamıştır.

1986 yılında işletmelerin ortalama işçi toplamı 350 olarak tesbit edilmiştir. Bu toplamın düşük olması bazı işyerlerinde mevsimlik geçici işçi çalıştırılmasından kaynaklanmaktadır. Kıbrıs Türk Liman işçileri şirketinin gemi üstü ve benzeri hizmetler için Serbest Limanda ortalama işçi istihdamı 100 işçi/gündür.

VII — YASAL DÜZENLEMELER

A. KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ SERBEST LİMAN VE BÖLGE YASASI (14/1977) VE TÜZÜKLER

1. Kıbrıs Türk Federe Devleti Serbest Liman ve Bölge Yasası

Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nin 18 Şubat 1977 tarihli birleşimde kabul edilen 14/1977 sayılı, «Serbest Liman ve Bölge Yasası», 25.2.1977 tarih ve 11 sayılı Kıbrıs Türk Federe Devleti Resmi Gazetesinde ilan edilmek suretiyle yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun bir çerçeve kanun niteliğini taşımakta ve teknik ayrıntıların tüzüklerle düzenlenmesi öngörülmektedir. Nitekim kanunun 6,8,14 ve 9. maddelerine ilişkin tüzükler çıkarılmıştır.

a. Serbest Bölge Kurma Yetkisi

Kanunun 2. maddesinde Kıbrıs Türk Federe Devleti Sınırları içinde Gazi Magosa Limanı çevresinde, Kanunun EK'inde yer alan krokide sınırları gösterilen serbest bölgeyi kurmaya Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğu belirtilmektedir.

b. Serbest Bölgede Yapılabilecek Faaliyetler

Kanunun 3. maddesine göre, Serbest Liman ve Bölgede İhraç ve İthal amacı ile aşağıdaki faaliyetler yapılabilir:

(a) Yurt içinden veya dışından eşya getirilmesi, getirilen eşyanın depolanması, aynen veya işlem görerek kısmen veya tamamen ihraç edilmesi, bu eşyanın serbest Liman ve Bölgede yapılacak ve her türlü imalat, inşaat ve onarımda kullanılması; (b) Bu eşyanın tasnifi karıştırılması, kabut çöp, çekirdek ve kıllardan ayıklanması, elenmesi, temizlenmesi, yıkanması, kurutulması, kavrulması, havalandırılması, ambalajlanması, ambalajların değiştirilmesi, reklam ve satış için teşhir edilmesi. (c) Bölgeye getirilen eşyanın üzerinde onarım, montaj ve demontaj işlerinin yapılması; (d) Yurt içinden veya dışından bölgeye gelen deniz taşıt ve araçlarının onarım, montaj ve demantoj işlerinin yapılması; (e) Her türlü sanayi faaliyetinde, imalatta ve üretimde bulunulması; (f) Her türlü deniz taşıt ve araçlarının yapımı.

c. Serbest Bölge Ayrıcalıkları

Kanunun 8. maddesinin 1. fıkrasında sadece liman ve bölgede 3. maddede gösterilen faaliyet ve işlemler, gümrük vergisi ödeme, yükümlülüğü bakımından devletin gümrük sınırı dışında sayılacağı ve bölgede gümrük denetiminin şekil ve koşullarının tüzükle belirtileceği ifade edilmektedir .

Aynı kanun maddesinin 2. fıkrasında Serbest Liman ve Bölgede pasaport, seyahat ve ikamet, kambiyo, dış ticaret mevzuatı ile gelir ve kurumlar vergileri dışındaki diğer vergi, resim ve harçlarla ilgili mevzuatın uygulanmayacağı belirtilmekte ve serbest Liman ve Bölgede, 3. maddede belirtilen faaliyet ve işlemler dışında yapılacak işlerin özel kanunlar uyarınca vergilendirileceği ifade edilmektedir.

Kanunun II. maddesinde, 3. maddede belirtilen Serbest Liman ve Bölgesinin faaliyet ve işlemleri için gerekli hammadde, yardımcı madde ve ambalaj malzemesinin yurt içinden serbest Liman ve Bölgeye getirilmesinin ihraç sayılacağı; ancak Serbest Liman ve Bölgenin veya buralardaki işyerlerinin kurulması ve donatılmasında kullanılan her çeşit alet, makina, malzeme, mefruşat ve taşıtlarla buralarda tüketilecek miktarda yurt içi kaynaklı maddeler bölgeye girmesine izin verilenlerin ihraç edilmiş sayılmayacakları belirtilmektedir.

Kanunun 12. maddesinde, Serbest Liman ve Bölgeden ithal edilecek eşyaya, kaynaktan belgelendirmek şartı ile sözleşmelerinde belirtilen indirim uygulanacağı ifade edilmektedir. İmal ve montajdan sonra ithal edilecek malların aslı durumlarına oranla daha yüksek tarifeye bağlı tutulmalarını gerektiren hallerde, sözkonusu malların Serbest Liman ve Bölge yönetimince verilecek belge ile belirlenmek koşuluyla, gümrüğe verildikleri anda, aynı türden yabancı ülke mallarına uygulanan en düşük tarifenin uygulanacağı da eklenmektedir. Kanunun 4. maddesinde de, yurda sokulması yasaklanmış maddelerin, önceden sağlanacak Bakanlar Kurulu Kararı ile Serbest Liman ve Bölgeye getirebileceği belirtilmektedir.

d. Serbest Bölge Yönetimi

Kanunun 5. maddesinde, Serbest Liman ve Bölge ile ilgili işler ve işlemlerin ticaret ve sanayi işleriyle ilgili bakanlık temsilcisi başkanlığında, ulaştırma ve bayındırlık, maliye ve turizm işleri ile ilgili bakanlıkların temsilcilerinden oluşan dört kişilik bir yönetim kurulu tarafından yürütüleceği ve denetleneceği belirtilmektedir.

Kanunun 6. maddesinde ise, «Serbest Liman ve Bölgenin yönetim biçimi, kurulacak teşkilatı ile çalışma kuralları ve arazi, tesis, araç ve gereçlerin kullanım biçimi tüzükle saptanır» denilmek suretiyle bölgenin yönetim biçiminin belirlenmesinin tüzüğe bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Kanunun 7. maddesinde ise, bölgenin işletme şekli üzerinde durularak, serbest Liman ve Bölgenin Devletçe işletilebileceği gibi bölgedeki işletmeciliğin, gerektiği takdirde, Bakanlar Kurulu Kararı ile sermayesinin tamamı Devlete ait bulunan kuruluş veya kuruluşlara verilebileceği belirtilmektedir.

e. Serbest Bölgenin Koruma ve Denetimi

Kanunun 9. maddesinin 1. fıkrasında, Serbest Liman ve Bölgenin güvenliğinden ve gümrüklerinden Maliye Bakanlığının sorumlu olduğu belirtilerek; sınırlarda, giriş ve çıkışlarda ve bölge içindeki güvenlik, koruma ve denetimin sağlanmasına ilişkin esasların ayrı bir düzükle saptanacağı ifade edilerek Maliye Bakanlığının Amme Hizmeti Komisyonunca atanması için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmektedir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında serbest Liman ve Bölgede güvenlikle görevlendirilen gümrük gardiyanlarının herhangi bir zamanda engelleyici kurala bakılmaksızın kanun ve tüzüklerde polislere tanınan yetkileri kullanacakları ifade edilmektedir.

f. İkamet ve Çalışma İzni

Kanunun 10. maddesinde Serbest Liman ve Bölgede ikametın yasak olduğu, ancak buraların denetimi ve korunması ile görevlendirilmiş kişiler ve yaptıkları işlerin özelliği dolayısıyla bölgede ikameti zorunlu bulunanların bölge yönetimince verilecek izinle ikamet edebilecekleri belirtilmektedir.

Kanunun aynı maddesinin 2. fıkrasında da Serbest Liman ve Bölgede yabancı uzman, mühendis ve teknik personelin bölge yönetiminin izni ile çalıştırılabilecekleri hükme bağlanmaktadır.

2. Tüzükler

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulu, 14/1977 sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasasının kabulünden sonra, sözkonusu yasanın 6,8 ve 14. maddelerinin verdiği yetkiye dayanarak, «Serbest Liman ve Bölge Tüzüğü»nü: 9. maddenin verdiği yetkiye da-

yanarak, «Serbest Liman ve Bölge (Güvenlik, Koruma ve Denetim) Tüzüğü'nü! «Serbest Liman ve Bölge Tüzüğü» nün 17(6) maddesinin verdiği yetkiye dayanarak, «1978 Serbest Bölge Parsel Tarifeleri»ni hazırlamıştır.

a. Serbest Liman ve Bölge Tüzüğü

14/1977 Sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasası'nın 6. maddesi, Serbest Liman ve Bölgenin yönetim biçimi, kurulacak teşkilatı ile çalışma kuralları ve arazi tesis, araç ve gereçlerin kullanım biçiminin tüzükle belirleneceğini 8. maddesi, Serbest Liman ve Bölgede gümrük; denetiminin şekil ve koşullarının tüzükle tespit edileceğini; 14. maddesi ile Yasa'nın 6,8 ve 9. maddelerinde anılan tüzüklerin Bakanlar Kurulu Tarafından yapılacağını ve yasanın yürürlüğe girdiği tarihten en geç bir ay içinde hazırlanıp yürürlüğe konulacağını hükme bağlamaktadır.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulu'nun, Serbest Liman ve Bölge Yasası'nın 6,8 ve 14. maddelerinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak hazırladığı tüzük, «6,8 ve 14. maddeler Tahtında Yapılan Tüzük» başlığı altında Kıbrıs Türk Federe Devleti Resmi Gazetesinde yayınlanmıştır. Tüzüğün 1. maddesi bu tüzüğün, «Serbest Liman ve Bölge Tüzüğü» olarak isimlendirileceğini belirtmektedir.

Tüzüğün 3. maddesinde ise 25.2.1977 tarih ve 11 sayılı Kıbrıs Türk Federe Devleti Resmi Gazetesinde ilan edilen 14/1977 sayılı, «Serbest Liman ve Bölge Yasası»nda yeri ve sınırları tespit edilmiş bulunan Serbest Liman ve Bölgede ithal ve ihraç amacı ile gerekli faaliyet ve işlemler, konuları lüzumlu ve faydalı olan inşaat, tesisat ve teçhizat ile bölge sınırlarının güvenlik, koruma ve kontrolü işlerinin yapılması ve buralarda kurulacak teşkilat ve bölgelerin yönetim tarzına ait hususların 14/1977 sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasası ile bu Tüzük hükümleri dairesinde yürütüleceği belirtilmektedir.

I) Sınır, Yapı ve Tesisleri

Tüzüğün 4. maddesinde, Serbest Liman ve Bölgenin kara sınırlarının bölge kontrolünün gerektirdiği niteliğe sahip ve ihtiyaca göre tek veya çift, sıra ihata duvarları veya araları 4 cm.'yi geçmeyen kafesli telle en az 3 metre yükseklikte çit ile, deniz sınırlarının ise zincirli şamandra veya benzeri engellerle sınırlanacağı belirtilmektedir.

5. maddede ise, bunlara ait tiplerin Bayındırlık işlerinden görevli Bakanlıkça tespit ve Yönetim Kuruluna tevdi olunacağı, Serbest Liman ve Bölgenin kurulması ve Serbest Liman ve Bölge Yasası'nın 2. maddesinde belirtilen faaliyet ve işlemlerin yapılması ve kolaylaştırılması için gerekli ve faydalı her cins imalat işlerin ve inşaat ile açık ve kapalı saha, binalar, irtibat ve hizmet yolları ve yükleme, boşaltma, depolama ve nakil araçları ve serbest bölge kurulması amacı ile ihtiyaçlara uygun biçimde geliştirilmesine yarayacak ve her türlü yapı tesis ve donatımın ilgili bakanlıkların görüş ve olurları alınmak suretiyle Yönetim Kurulunca yaptırılacağı belirtilmektedir.

6. maddede, Serbest Liman ve Bölgenin giriş ve çıkış kapıları ile koruma noktaları gümrük ve emniyet tesisleri, sağlık tesisleri ve diğer benzeri lüzumlu tesislerin ilgili bakanlıklar tarafından verilecek planlara göre Yönetim Kurulu'nca yaptırılacağı hükme bağlanmaktadır.

II) Gümrük İşlemleri, Vergi ve Resimler

Tüzüğün 7. maddesinde, Serbest Liman ve Bölgeye giriş ve çıkışın gümrük ve emniyet hususları dikkate alınarak, Yönetim Kurulu'nca kabul edilen kapılardan, yapılacağı, bunlar dışında Serbest Liman ve Bölgeye girilip çıkılmasının yasak olduğu belirtilerek, bu hususun Bölge Gümrük ve Emniyet İdarelerince birlikte sağlanacağı ve Maliye Bakanlığının bu amaçlar için görevlendirileceklerin tayini ile ilgili tedbirleri alacağı hükme bağlanmaktadır.

8. maddede, Serbest Liman ve Bölgeye yalnız görevli memurlar, mühendisler, uzmanlar, teknisyenler, işçiler, vasıta adamları, eşyayı görmek, incelemek, ekspertiz yapmak ve benzeri işlerle ilgili olanların girip çıkabileceği, bu gibi kimselerin, gümrük işlemleri bitmeden ve alınması gereken vergiler ödenmeden beraberlerinde resme veya vergiye tabi eşya sokup çıkaramayacakları, aynı zamanda bölgeye girip çıkılmaları sırasında kambiyo hükümlerinin tatbiki döviz ve eşya kaçakçılığının önlenmesi bakımından gerektiğinde kapıdaki gümrük memurlarınca beyan ve muayeneye tabi tutulabilecekleri ifade edilmektedir.

9. maddede, deniz araçlarının eşya almak veya eşya vermek üzere Serbest Liman ve Bölgenin bulunduğu yerin rıhtımına yanaşabilmeleri ve karadan gelecek taşıtların bölgeye girebilmeleri için

önceden gümrük idaresine bilgi vermeleri gerektiği belirtilmektedir.

10. maddede, deniz yoluyla bölgeye çıkarılacak eşyaya ait manifestoların gemi kaptanları, acenta veya temsilcileri tarafından mevzuata uygun şekilde Gümrük İdaresine verileceği, bölgeye tahliye edilen eşyanın müfredatlı boşaltma listelerinin ve kargo, raporlarının tasdikli sürelerinin Gümrük İdaresine verileceği, manifesto kayıtlarının bu liste ve raporlar karşılaştırılarak kapatılacağı; Kara ve hava yolu ile gelen, gümrük sundurma ve antrepolarında mevcut olup bölgeye alınması istenilen eşyanın ise gümrük mevzuatı esasları dairesinde işleme tabi tutularak gözetim altında bölgeye sevk edileceği; Eşya bu şekilde bölgeye mal edildikten sonra Gümrük İdaresince artık kontrol ve takip edilemeyeceği belirtilmektedir.

II. maddede, yerli mahsül ve mamullerin Serbest Liman ve Bölgeye alınmasının, Ticaret, Kambiyo ve Gümrük mevzuatı esasları dairesinde işlemlerinin yapılması ile mümkün olduğu; Serbest Liman ve Bölge Yasası'nın 3. maddesi gereğince yapılmasına izin verilen işlemlerde kullanılan, tüketilmek üzere ülke içinden bölgeye getirilen eşya hakkında ilgili vergi yasalarındaki ihracat muafılığı hükümlerinin uygulanacağı; Yukarıda belirtilen işlemlerde kullanılmak ve tüketilmek üzere muafin getirilmiş olup da başka amaçlarla kullanılan eşyanın, vergi ve resim'e tabi tutulacağı, bu vergi ve resimlerin bölgeye eşyayı ithal edenler tarafından kullanma ve tüketimin yapıldığı tarihten itibaren 15 gün içinde bu eşyanın cins, nevi, miktarını ithal tarihini ve kullanma ve tüketim tarih ve yerini ve vergi veya resim, matrah ve miktarlarını gösteren bir beyanname ile yetkili vergi dairesine beyan edilerek ödeneceği, bu vergi ve resimler hakkında ilgili vergi yasası hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

12. maddede, Kıbrıs Türk Federe Devleti topraklarına girmesi veya çıkması ve transit geçirilmesi yasak olan eşya ile kaçak eşya ve maddelerin hükümetçe lüzum görülen haller dışında ve sözleşmelerinde aksine bir hüküm bulunmadıkça ve gerekli emniyet tertibatı alınmadıkça parlayıcı ve patlayıcı maddelerin Serbest Liman ve Bölge'ye alınmayacağı hükme bağlanmaktadır.

13. maddede, Serbest Liman ve Bölgelerde mevcut eşyanın, deniz yolu ile veya yabancı ülkeye sevk edildiği takdirde bu eşyalara

ait menifesto ile çıkış listelerinin ilgililer tarafından Gümrük İdaresine verileceği; Gümrük İdaresinin, liste ile menifestoları karşılaştırarak ayniyetlerini tespit ettikten sonra menifestonun bir suretini tasdik ederek gemi kaptanına, acentaya veya temsilcisine iade edeceği; Kara ve hava araçları ile harice eşya sevkedildiği takdirde gümrük mevzuatına göre transit beyannamesi tanzimi ve sözü geçen nakil araçlarının da manifesto vermeleri gerektiği belirtilmektedir.

14. maddede Serbest Liman ve Bölgeden gerek kesin, gerek geçici kabul yoluyla ülkeye eşya sokulmasının, Gümrük, Ticaret Rejimi ve Kambiyo hükümlerine tabi olduğu ifade edilmektedir.

15. maddede, Serbest Liman ve Bölgede, Serbest Liman ve Bölge Yasasının 3. maddesinde yazılı faaliyet ve işlemlerden başka amaçlar için kullanılmak ve tüketilmek üzere dışarıdan getirilen eşyanın tabi olduğu hükümler sayılmaktadır. Bunlar: «(a) Getirilen eşya, gümrüğe usulen beyan edilip, muayene, tespit ve tahakkukları yapılarak vergileri tehsil edilir; (b) Gelen eşyanın başlangıçta bu maddenin (a) fıkrasındaki muameleye tabi tutulması ilgililerce istenmediği veya herhangi bir imkansızlık zuhur ettiği takdirde bu gibi eşya bölge içinde ilgililer tarafından, tahsis edilecek ve bir anahtarı Gümrük İdaresinde kalacak olan çift anahtarlı bir antrepoda muhafaza edilir. İhtiyaç duyulduğunda bu eşyanın antrepodan çıkarılmak istenen miktarı için usulen giriş beyannamesi düzenlenip Gümrük İdaresine verilir. Gümrük İdaresi bu maddenin (a) fıkrasındaki esaslara göre işlem yaparak vergileri tahsil ettikten sonra eşyanın antrepodan çıkarılmasına ve bölge içinde kullanma ve tüketimine izin verilir; (c) bölgede bulunan transit eşyadan bir kısmının bölge içinde kullanılmak ve tüketilmek zorunluluğu doğduğu takdirde kullanma ve tüketimden önce Gümrük İdaresi haberdar edilir ve bu maddenin (a) fıkrasındaki esaslara göre işlem yapılır; (d) Serbest Liman ve Bölge Yasasının 3. maddesinde yazılı faaliyetlerde kullanılmak ve tüketilmek üzere yabancı ülkelere getirilmiş olan eşyanın vergi ve resimleri ödenmeksizin başka maksatlarda kullanılması tüketilmesi, ülke içinde getirilip de, bölgede kullanılması gereken eşyanın çıkış işlemi yapılmaksızın çıkarılması halinde ilgililer hakkında kaçakçılık hükümleri uygulanır.

16. maddede ise, Serbest Liman ve Bölgeye yabancı ülkelere getirilen veya ülke içinde Serbest Liman ve Bölge Yasasının 3. maddesinde

yazılı faaliyetlerden başka amaçlar için getirilen veya bu faaliyetler için getirilmiş olup da başka amaçlara tahsis olunan eşya halinde ham veya yardımcı madde olarak kullanılmak suretiyle meydana getirilen eşya hakkında bütün vergi, resmi ve mükellefiyetlere ait ilgili yasal hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir.

III. Yönetim Biçimi ve Yönetim Kurulu

Serbest bölgenin yönetim biçimini belirleyen 17. maddede, Serbest Liman ve Bölge yasınının 5. maddesinde kurulması öngörülen ve 4 kişiden oluşacak olan Yönetim Kurulu üyelerinin, ilgili Bakanın teklifi ve Bakanlar Kurulunun onayı ile atanacağı; Yönetim Kurulu üyeliğinin 3 yıl süreli olduğu; Yönetim Kurulu'nun herhangi bir şekilde boşalan üyeliğinin, en geç bir ay içinde ve geriye kalan görev süresini doldurmak üzere doldurulacağı; Görev görmesini engel herhangi akli dengesizliği ortaya çıkması, yazılı istifada bulunması, görevine atama usulüne uygun olarak son verilmesi halinde Yönetim Kurulu üyeliğinin düşeceği; Yönetim Kurulu kararlarının basit çoğunlukla alınacağı, oyların eşitliği halinde Yönetim Kurulu Başkanının oyunun iki oy yerine geçeceği, Yönetim Kurulu üyelerinin bu görev için ek ödenek ve tahsisatının Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edileceği; Serbest Liman ve Bölge ile ilgili Yönetim organizasyonu ve bölge içindeki ambar, bina ve işyerlerinin kiralama prosedür ve şartlarının saptanması ile, bölge içinde yükleme, boşaltma, depolama ve nakil hizmetlerinin tarifelerinin, Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulu tarafından tespit edilerek, Sanayi ve Ticaret Bakanı kanalıyla Bakanlar Kurulu onayına sunulacağı ifade edilmektedir.

b. Serbest Liman ve Bölge (Güvenlik, Koruma ve Denetim) Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulu'nun Serbest Liman ve Bölge Yasasınının 9. maddesinin verdiği yetkiyi kullanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesinde, «Bu tüzük Serbest Liman ve Bölge (Güvenlik, Koruma ve Denetim) Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi yer almaktadır.

Tüzüğün 2. maddesinde, Serbest Liman ve Bölgeye girişlerde vize aranmayacağı, dış ülkelerden gelenlerin Serbest Liman ve Bölgeye denizden giriş ve çıkışlarının tümüyle serbest olduğu ancak, herhangi bir sebepten serbest bölgeye girenlerin giriş ve çıkışlarının serbest bölge yetkili makamlarınca yapılacak yönetmeliklere göre düzenleneceği belirtilmektedir.

Tüzüğün 3. maddesi, Serbest Liman ve bölgeden içeriye ve içeriden Serbest Liman ve Bölgeye giriş ve çıkış düzenlemektedir. Buna göre: «(a) Dışarıdan deniz vasıtası ile gelen yabancıların kendilerince doldurulacak hudut kontrol fişleri ve pasaportları; (b) İçeride bulunup da herhangi bir amaçla Serbest Liman ve Bölgeye girecek olanlar mahalli Gümrük ve Emniyet Teşkilatının en yüksek amirliklerinden alacakları müşterek imzalı giriş kartlarını ilgili memurlara göstermek suretiyle serbest liman ve bölgeye girebilirler».

Tüzüğün 4. maddesinde, Serbest Liman ve Bölgede emniyet ve asayişin Bölge Emniyet karakolunca sağlanacağı, gümrüklerden sorumlu olan Maliye Bakanlığının bölgenin güvenliğinden de sorumlu olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca Tüzüğün 5. maddesinde, Gümrük memurlarının, giriş ve çıkışta bu tüzüğün 3. maddesinde belirtilen kişilerin eşyasını muayene edebileceği, Serbest Liman ve Bölgenin kapılarının açılış ve kapanış saatlerinin Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulunca tespit ve tayin edileceği; 6. maddesinde, gümrük muhafaza ve kontrolüne ait işlerin, Gümrük İdaresince sağlanacağı, Serbest Liman ve Bölge ile ilgili Gümrük Muhafaza Teşkilatının, mahallin en büyük Gümrük İdare Amirliğine bağlı olacağı; 7 maddesinde ise, Serbest Liman ve Bölgenin gözetim ve denetimi ile görevlendirilmiş Güvenlik, Gümrük ve Muhafaza Memurlarının ikamet izinlerinin kendi kuruluşlarınca, yaptıkları işlerin niteliği gereği bölgede ikamet zorunda bulunan kişilerin ikamet izinlerinin de sakıncalı durumları olmadığına dair Emniyet ve Gümrük makamlarının görüşleri alınmak koşuluyla Yönetim Kurulunun yetkisine verileceği belirtilmektedir.

c. 1978 Serbest Bölge Parsel Tarifeleri

Kıbrıs Türk Federe Devleti, Bakanlar Kurulu 1977 Serbest Liman ve Bölge Yasasının 6,8,14. maddeler tahtındaki tüzüğünün 17(6) maddesinin kendisine verdiği yetkiyi kullanarak tarifeleri onaylamıştır.

1. maddede bu tarifelerin 1978 Serbest Bölge Parsel Tarifeleri olarak isimlendirileceği belirtilmektedir.

2. maddede Yönetim Kurulu veya yetki vereceği memur ile kiracı arasında serbest sanayi bölgesinde ve geçici olarak serbest limanda arazi ile ilgili kira sözleşmesi imzalanacağı, arazi kiralanan-

ması ile ilgili olarak tarafların yükümlülükleri, hak ve menfaatleri ve bunlarla ilgili alınabilecek tedbirlerin 1977 Serbest Liman ve Bölge Yasası ve ilgili tüzük hükümlerine tabi olmak koşuluyla kira sözleşmesinde açıkça belirleneceği ifade edilmektedir.

3. maddede, kira sözleşmesi ile kiracıya kiralanan arazinin kira süresinin yirmibir yıl olduğu, ancak, ilgili yasa, tüzükler ve kira sözleşmesi hükümlerinin tüm yükümlülüklerinin kiracı tarafından yerine getirilmesi halinde Yönetim Kurulunun kira süresini bir veya azami iki yıl uzatabileceği, kiracının, süre uzatılması için, kira süresinin sonra ermesinden en az üç ay önce Yönetim Kurulu'na yazılı olarak istekte bulunması gerektiği belirtilmektedir.

4. maddede ilk yedi yıla ilişkin kira bedelleri yer almaktadır.

5. maddede kiracının kira bedeline ek olarak Yönetim Kurulunca saptanan ve idari masraflar ile ortak hizmetler için olan alt yapı ve diğer tesislerin bakım, onarım ve muhtemel diğer masrafları için bir iştirak bedeli ödenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Kira tahsiline ilişkin esasları düzenleyen 6. maddede, Magosa Serbest Bölgesinde kira ve genel maksatlar için kullanılan yerlerin bakım, onarım ve idari masrafları için tespit edilen meblağların Yönetim Kuruluca yetkili kılınan bir memur tarafından makbuz karşılığı ve peşin olarak tahsil edileceği, tahsil edilen meblağların bu maksat için oluşturulan Magosa Serbest Liman ve Bölge fonuna yatırılacağı, kiracının, kira ve idari masraflara katkı bedellerini Türk Lirası dışında ve döviz olarak ödeyeceği hükme bağlanmaktadır.

B. SERBEST LİMAN VE BÖLGE YASASI (26/1983) VE TÜZÜKLERİ

1. Serbest Liman ve Bölge Yasası

Kıbrıs Türk Federe Meclisinin 24 Mart 1983 tarihli birleşiminde kabul edilen, «Serbest Liman ve Bölge Yasası» 5 Nisan 1983 tarihli Kıbrıs Türk Federe Devleti Resmi Gazetesinde yayınlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.

26/1983 Sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasası'nın 38. maddesinde» (1) Bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak Serbest Liman ve Bölge Yasası ve Serbest Liman ve Bölge Vergi Mua-

fiyetleri Kararnamesi yürürlükten kaldırılır. Ancak, Serbest Liman ve Bölge Yasası uyarınca yapılan tüzük ve tarifeler yenileri yapı-lana kadar yürürlükte kalır ve bu yasa kapsamında işlem görür; (2) Bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce yürürlükte olan yasa, kararname, tüzük, yönetmelik, tebliğ ve tarifeler uyarınca yapılan veya yapılması gereken herhangi bir işleme hâlel gelmez» hükmü yer almaktadır.

a. Serbest Bölgenin Sınırları

Kanunun 3. maddesinde, ekli krokide sınırları belirlenen Gazi Magosa Serbest Liman ve Bölgesinin kurulduğu belirtilmektedir.

b. Serbest Bölgede Yapılabilecek Faaliyetler

Kanunun 4. maddesinde serbest bölgede ihraç ve ithal amacıyla yapılabilecek faaliyet ve işlemler sayılmaktadır. Bunlar:» (1) Devlet sınırları içinden veya dışından eşya getirilmesi, getirilen eşyanın depolanması, aynen veya işlem görerek kısmen veya tamamen ihraç edilmesi, bu eşyanın serbest bölgede yapılacak her türlü imalat, inşaat ve onarımda kullanılması; (2) Bölgeye getirilen eşyanın üzerinde onarım, montaj ve demontaj işlerinin yapılması; (3) Her türlü sanayi faaliyetinde, imalatta ve üretimde bulunulması; (4) Her türlü ticari gözetme (survey) hizmetleri; (5) Bankacılık ve sigortacılık hizmetleri; (6) Hertürlü deniz taşıt araçlarının yapımı, onarımı, montaj ve demontajı; (7) Bakanlar kurulunca uygun görülecek diğer iş ve hizmetler»dir.

c. İşletme ve İnşaat İzni

Kanunun 5. maddesi işletme iznine ilişkin esasları belirlemektedir. Buna göre:» (1) Her gerçek veta tüzel kişi serbest bölgede faaliyet göstermek için Müdürlüğe başvurur. Başvuruda faaliyet sahası ile ilgili bilgiler ile Müdürlüğün isteyeceği herhangi bir husus açıkça belirtilir; (2) Serbest Bölge Müdürlüğü kuracağı tescil bürosunda kayıt işlemlerini yapar ve bu amaçla, Şirketler Yasası ve Kıbrıs Türk Federe Devleti Bankalar Yasasında mevcut tüm kurallar saklı kalmak koşuluyla, aynı yasalardaki kayıt ve denetim kurallarına ait yetkileri de aynen kullanabilir; (3) Transit ticaret amacıyla, serbest bölgede genel, açık ve kapalı ambarlardan ve sundurmalardan yararlanmak üzere faaliyette buldukları için (1) ve (2). fıkra kuralları uygulanmaz; (4) İşletme izni verilenlerin sicilleri Serbest Bölge Müdürlüğünde tutulur. Bu siciller, tüzükle

saptanmış harcı ödemesi halinde herhangi bir kişi tarafından incelenebilir; (5) İşletme izni alanların yıllık gelir-gider, bilanço ve kâr-zarar hesapları devletin her türlü denetimine açıktır ve bu husus işletme izni belgesinde belirtilir».

Kanunun, bina inşaatı ve iznine ilişkin esasları düzenleyen 6. maddesinde ise, Serbest Liman ve Bölgede işletme izni alanların inşa edecekleri binaların plan ve projesinin Kıbrıs Türk Federe Devletinde yürürlükte olan mevzuat uyarınca hazırlanacağı, ayrıca Serbest Liman Yönetim Kurulunun onayının gerektiği ve bu amaçla işlemlerin yapılması, denetimi, alınacak inşaat harcı ve ruhsat ücretiyle ilgili işlemlerin tüzükle düzenleneceği belirtilmektedir.

d. Serbest Bölge Ayrıcalıkları

Kanunun 16. maddesinde, serbest bölgede faaliyet ve işlemlerin, gümrük vergisi ödeme yükümlülüğü bakımından devlet gümrük hattı dışında sayıldığı ve serbest bölgede pasaport, seyahat, kambiyo, dış ticaret mevzuatlarının uygulanmayacağı belirtilmektedir.

Kanunun 17. maddesi, ödenek vergi olanların ve vergi bağışıklığına ilişkin esasları düzenlemektedir. Buna göre; «(1) Serbest Bölgede işlem ve faaliyetlerden doğan kârlar Gelir ve Kurumlar Vergisine bağlıdır. Ancak, 1.1.1983 tarihinden önce Serbest Liman ve Bölgede sanayi yatırımı yapmış ve üretime geçmiş gerçek ve tüzel kişilerin Serbest Liman ve Bölgedeki münhasıran bu yatırımdan elde edecekleri gelirleri 1.1.1983 tarihinden itibaren beş yıl süre ile Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf tutulur. 1.1.1983 tarihinden sonra Serbest Liman ve Bölgede sanayi yatırımı yapacak gerçek ve tüzel kişilerin Serbest Liman ve Bölgedeki münhasıran bu yatırımdan elde edecekleri gelirler serbest liman ve bölge müdürünün üretime geçtiklerini tevsikinden itibaren beş yıl süre ile Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf tutulur. Bu muafiyetlerin verilebilmesi için sözkonusu (a) Gelirin Kıbrıs Türk Federe Devleti gümrük sınırları dışındaki faaliyetlerden elde edilmiş olması; (b) Gelirin Kıbrıs Türk Federe Devleti yurttaşlarının istihdamını sağlayan yatırım faaliyetlerinden elde edilmiş olması; ve (c) Yapılacak yatırım projesinin, Bakanlığın ve Devlet Planlama Örgütünün vereceği görüş ışığında, Bakanlar Kurulunca onaylanmış olması ve Bakanlar Kurulunca saptanacak bir sabit değer altında olması gerekmektedir; (2) Yapılan sanayi yatırımının (1). fıkrada belirtilen

söz konusu süre içinde veya sonunda el veya ortaklık değiştirmiş olması, muafiyet sürelerini sona ermesinden sonra ilgili gerçek ve tüzel kişiler Serbest Liman ve Bölgedeki işlem ve faaliyetlerinden elde edecekleri kâr üzerinden (a) Tüzel kişiler %20 Kurumlar Vergisi; ve (b) Gerçek kişiler %20 Gelir Vergisi öderler».

Kanununun 18. maddesinde ise, 17. maddedeki kurallara bağlı olmak koşuluyla, yasanın 4. maddesinde belirtilen işlem ve faaliyetlerin her türlü vergi, resim ve harçtan muaf tutulacağı belirtilmektedir.

19. maddede, Serbest Bölgede faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin, duruma göre, yabancı şirket veya yabancı kişi olarak tescil edileceği ve Kıbrıs Türk Federe Devleti dahilinde yapacakları işlem ve faaliyetler dolayısıyla, vergi dahil her konuda yabancı şirket ve/veya kişilerin bağlı olduğu mevzuata tabi tutulacakları ifade edilmektedir.

25. maddede, yasanın 4. maddesinde belirtilen serbest bölgenin faaliyet ve işlemleri için gerekli hammadde, yardımcı madde ve ambalaj malzemesinin Devlet sınırları içinden serbest bölgeye getirilmesinin ihraç sayılacağı ve bu ihracata yürürlükteki para, kambiyo ve dış ticaret rejiminin uygulanacağı, ancak, serbest bölgenin veya serbest bölgedeki işyerlerinin kurulması ve donatılmasında kullanılan her türlü alet, makina, malzeme, mefruşat ve taşıtlarla, buralarda tüketilecek miktarda Devlet sınırları içi kaynaklı maddelerden bölgeye girmesine Serbest Bölge Müdürlüğüne izin verilenlerin bedellerinin, ilgili işletmelerin döviz pozisyonlarından karşılamak kaydıyla ihracat formalitelerine bağlı tutulmayacakları belirtilmektedir.

26. maddede ise, Serbest Bölgeden devlete ithal edilecek ticari eşyaya, kaynakları bölgelendirilmek koşuluyla yürürlükteki ticaret, gümrük ve para kambiyo mevzuatının uygulanacağı, serbest bölgede imal ve/veya montajdan sonra Kıbrıs Türk Federe Devletine ithal edilecek malların asli durumlarına oranla daha yüksek tarifeye bağlı tutulmalarını gerektiren hallerde, söz konusu mallara, Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğü ve Bakanlıkça bu bölgede imal veya montajlarının yapıldığına ilişkin teşvik edici belge verilmesi kaydıyla, Kıbrıs Türk Federe Devletine ithal edildikleri anda, Gümrük vergileri Rüçhanlı Tarifeler Emirnamesinin, Türkiye Cumhuriyeti dışında en düşük gümrük vergisinin uygulanacağı hükme bağlanmaktadır.

Kanunun 7. maddesinde ise, devlet sınırları içine sokulması yasaklanmış maddelerin, önceden sağlanacak Bakanlar Kurulu Kararıyla Serbest Bölgeye getirilebileceği belirtilmektedir.

e. Serbest Bölge Yönetimi

Kanunun 8. maddesinde, Serbest Liman ve Bölge ile ilgili işlerin yürütülmesinden Bakanlık temsilcisinin başkanlığında, maliye, ulaştırma, ticaret-turizm işlerinden sorumlu Bakanlıkların temsilcilerinden oluşan dört kişilik bir yönetim kurulunun sorumlu olduğu belirtilmektedir. 9. maddede uygulamanın Serbest Liman ve Bölge Müdürü tarafından yerine getirileceği, Müdürün, Yönetim Kuruluna ve Bakanlığa karşı sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

Kanunun 10. maddesi, serbest bölge kadrosunun oluşum şeklini ortaya koymaktadır. Buna göre: (1) Sürekli personel olarak görev yapan hizmetliler; (2) Gerekli görüldüğü zaman müdürün önerisi yönetim kurulu kararı ve bakanlığın onayı ile istihdam edilen geçici personel.

Kanunun 11. maddesinde sürekli personele ilişkin esaslar yer almaktadır. Buna göre: (1) Sürekli personelin kadro ve baremli bu yasaya ekli II. cetvelde gösterilmiştir. Herhangi bir yasada aksine kural bulunmasına bakılmaksızın müdür dışındaki sürekli personelin hakları, işe alınmaları, disiplin işlemleri, izinleri, görev ve sorumlulukları, içten çıkarılmaları bu yasaya bağlı olarak çıkarılacak tüzükle belirlenir; (2) Müdür, Üst Kademe Yöneticileri Yasası uyarınca atanır ve hakkında Kamu Görevlileri Yasası kuralları uygulanır. Serbest Liman ve Bölge Müdürü kadrosunun hizmet koşulları yasaya ekli III. cetvelde gösterilmiştir; (3) II. ve III. cetvelde öngörülen baremler, Kamu Görevlileri Yasasında öngörülen baremler karşılığıdır.

Kanunun 12. maddesinde geçici personelin her yıl bir bütçe yılını aşmayan süreler için ve serbest bölge bütçesinde belirlenen kadro ve ödenekler çerçevesinde müdürün önerisi, yönetim kurulu kararı ve bakanlığın onayı ile işe alınacağı ve geçici personelin uyacağı kuralların tüzükle saptanacağı belirtilmektedir.

Kanunun 14. maddesinde ise, Serbest Liman ve Bölgede Müdür dışındaki sürekli personel ile geçici personelin sosyal sigortalar kapsamında olduğu, bölgede işletme izni alan ve faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişilerin istihdam ettikleri personelin tü-

münün, Kıbrıs Türk Federe Devletindeki sosyal sigorta, ihtiyat sandığı ve sosyal güvenliğe ilişkin her türlü haktan aynen yararlanacağı ve Müdürün sosyal güvenlik açısından emeklilik hakkına sahip olduğu ve hakkında Emeklilik Yasası kurallarının uygulanacağı belirtilmektedir.

f. Serbest Bölgenin Güvenliği

Kanunun 23. maddesi güvenlik ve serbest bölge kolluk kuvvetlerine ilişkindir. Buna göre: (1) Serbest bölgenin güvenliğinden Bakanlık sorumludur. Sınırlarda giriş ve çıkışlarda ve bölge içinde güvenlik, korunma ve denetimin sağlanmasına ilişkin kurallar tüzükle saptanır; (2) Bakanlık bu amaçla serbest bölge kolluk kuvveti kurulması için gereken önlemleri alır. Kolluk kuvvetinde kadro, görev ve sorumluluklar, izin, disiplin, işe alma ve işten çıkarmaya ilişkin kurallar tüzükle saptanır; (3) Serbest bölgede güvenlikle görevlendirilen kolluk kuvveti herhangi bir yasa engelleyici kural olmasına bakılmaksızın yasa ve tüzüklerle polisler tanınan yetkileri kullanırlar; (4) Kolluk kuvveti, görevli olduğu süre içerisinde Bakanlar Kurulunun izniyle ateşli silah taşıyabilir.

g. İkamet ve Çalışma İzni

Kanunun 24. maddesine göre, serbest bölgede ikamet yasaktır. Ancak, serbest bölgenin denetimi, güvenlik ve korunması ile görevlendirilmiş kişiler ve yaptıkları işlerin özelliği dolayısıyla serbest bölgede ikameti zorunlu bulunanlar bakanlıkça verilen izinle ikamet edebilirler. Serbest bölgede yabancı uzman, mühendis ve teknik personel bakanlığın izni ile çalıştırılabilir.

h. Dövizle İlgili İşlemler

Kanunun 29. maddesi dövizle ilgili işlemleri düzenlemektedir. Buna göre: (1) Serbest bölgede faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler ile işletmelerin her türlü ödemeleri yürürlükteki mevzuat çerçevesinde harçlar, hizmet karşılığı ücretler, maaş ve ücretler, kiralar, imtiyaz ücretleri ve diğer her türlü ücretler Türk Lirası ve Kıbrıs Lirası para birimleri dışındaki uluslararası geçerli döviz konvertibilitesi olan yabancı paralarla yapılır. İlgili ödemeler öncelikle serbest bölgede faaliyet gösteren, yoksa devlet sınırları içinde herhangi bir bankada açacakları dış kaynaklı (External Account) hesabından ödenir; (2) Bu yasa da ödenmesi öngörülen mal ve hizmet bedelleri ile maaş, ücret, imtiyaz, vergi, harç, ceza ve benzeri

tüm ödemeler, Türk Lirası ve Kıbrıs Lirası para birimleri dışındaki uluslararası geçerli döviz konvertibilitesi olan yabancı paralarla yapılır. Ancak, her ödeme ile ilgili dövizin hizmetin yapıldığı tarihte Kıbrıs Türk Federe Devletinde geçerli resmi kurdan bozdurulduğunun tevsiki kaydıyla, sözkonusu ödemelerin Türk Lirası olarak da yapılması mümkündür. Müstahdem ücretleri ödemesi ise münhasıran bu şekilde yapılır; (3) 1. fıkrada belirtilenler dışındaki her türlü dövizin devlet nezdinde döviz pozisyonu tutmaya yetkili bankalara transferi (External Account), bu bankalardan dış ülkelere yine döviz olarak transferi, serbest bölgedeki bankalara getirilmesi ve bu bankalardan başka ülkelere transferi serbesttir».

1. Türkiye Cumhuriyeti ile Özel Ticari İlişkilerden Yararlanma

Kanununun 30. maddesi, serbest bölgede üretilecek mallar ile serbest limandan işlem görecektir malların Kıbrıs Türk Federe Devletinin, Türkiye Cumhuriyeti ile mevcut özel nitelikteki ticari ilişkileri ile ilgili rejimden yararlanıp yararlanmayacağı veya hangi ölçüde yararlanacağı belirli dönemler itibariyle taraflar (KTFD-TC) arasında mutabık kalınacak esaslara göre saptanacağını belirtmektedir.

J. Gözetme İşlemleri ve Denetim

Kanununun 32. maddesinde, Serbest Liman ve Bölgede işlem görecektir veya üretilecek ticari emtianın gözetme (sürvey) (nicelik ve nitelik bakımından) işlemlerinin Kıbrıs Türk Federe Devletinde kurulu mahalli gözetme kuruluşları ve/veya Kıbrıs Türk Federe Devletinde tescilli kuruluşları tarafından yerine getirileceği, bu kuruluşların Serbest Liman ve Bölge ile ilgili gözetme hizmetinin yürütülmesinde liman ve bölgenin uluslararası plandaki itibarının korunmasıyla da yükümlü olduğu, bakanlığın bu konuda her türlü gözetim ve denetim hakkına sahip olduğu, bakanlığın gerekli görürse sözkonusu kuruluşların faaliyetini durdurabileceği belirtilmektedir.

k. Ücret Mukabili Yapılacak Hizmetler

Kanun 33. maddesi serbest bölgede ücret mukabili yapılacak hizmetleri belirtmektedir. Bunlar: «(1) Serbest Liman sınırları kapsamında rıhtımda aborda olan gemilerin, kılavuzluk/romorkoj, palamor motoru, sağlık/fener, gemilerin can güvenliği ile ilgili göze-

tim işleri Serbest Bölge Müdürlüğünce yapılacak talep üzerine Limanlar Dairesi tarafından ifa edilir. Talep halinde kullanıma verilen vinç ve diğer araç gereç için tarife uyarınca ödenecek ücretler Limanlar Dairesine ödenir; (2) 1. fıkrada belirtilen hizmetler için başvurular, Serbest Liman Müdürlüğünce, Limanlar Dairesine ait matbu Talepname formları üzerinde yapılır. Yapılan hizmetlerin karşılığı Limanlar Dairesi ücret tarifeleri esas alınmak suretiyle Türk Lirası olarak tahakkuk ettirilir ve Serbest Bölge Müdürlüğünden makbuz mukabilinde tahsil edilir; (3) Serbest Liman sınırları kapsamındaki rıhtıma aborda olan gemilerin ticari gözetim işleri bu sahada yetkili ve/veya Kıbrıs Türk Federe Devletinde tescilli gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılır. Ancak, çok asil durumlarda bu gibi gözetim işleri Serbest Bölge veya Limanlar Dairesi veya bu amaçla yetkili kılınan personelce de yapılabilir; (4) Serbest Bölge Müdürlüğünce yapılacak başvuru üzerine Gazi Magosa Belediyesince verilecek beledi hizmet karşılığı ücret ilgililerden tahsil edilerek Serbest Bölge Müdürlüğünce, Gazi Magosa Belediyesine ödenir».

1. Suç ve Cezalar

Kanununun 34. maddesinde serbest bölgeye ilişkin çeşitli suçlar ve bunlara ilişkin cezalar belirtilmektedir: «(1) Bu yasanın 22. maddesine göre serbest bölgede kullanılması gereken eşyayı izin almadan serbest bölgeye sokanlar bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde üç yıla kadar hapis cezasına veya 3.000\$'a kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler. Para cezalarının resmi kurdan Türk Lirası olarak ödenmesi mahkemece emredilebilir; (2) Serbest bölgeye yük getirip izdiham nedeniyle konvansiyonel limana konaklayan gemiler dahil olmak üzere Serbest Liman ve Bölge sınırları içinde bulunan tüm gemilerin kaptanları, bu sahalarda faaliyet gösteren gemi acenteleri veya temsilcileri, istivador, kontraktörler, kamyon ve diğer araç sürücüleri, şirketler, gerçek ve tüzel kişiler bakanlık adına Serbest Bölge Müdürü veya onun yetkili kılacağı herhangi bir memur tarafından bu yasaya veya Liman Düzenleme Yasasına bağlı olarak verilecek herhangi bir direktife uymak zorundadırlar. Yetkililerce bu hususta verilecek direktiflere gemi kaptanı, acentesi veya temsilcileri uygun hareket etmekle yükümlüdürler. Direktiflere uymayanlar bir suç işlemiş sayılırlar ve bu fıkra amaçları bakımından mahkumi-

yetleri halinde 500\$'a kadar para cezasına çarptırılabilirler. Ceza-
nın resmi kurdan Türk Lirası olarak ödenmesi mahkemece emre-
dilebilir; (3) Herhangi bir gemi kaptanı veya acentesinin bu yaşa
uyarınca ödemekle yükümlü olduğu ücretleri ödemekten kaçınma-
sı halinde ücretlerin ödenmesine veya ücretlerin ödeneceğine ili-
şkin tatmin edici bir teminat vermelerine kadar, Serbest Bölge Mü-
dürü veya onun yetkili kılacağı görevli tarafından gemiye elkona-
bilir; (4) Serbest bölgeye gelen yüklere karşılık yapılan hizmetler
için tahakkuk ettirilen ücretlerin ilgili yük sahibi veya onların tem-
silcileri tarafından zamanında ödenmemesi halinde, ücretlerin öde-
neceğine ilişkin tatmin edici bir teminat vermelerine kadar, gemi-
den tahliye edilen veya gemiye yükletilecek yüklere Serbest Bölge
Müdürlüğüne el konabilir; (5) Kıbrıs Türk Federe Devleti Serbest
Bölge sınırları içinde seyreden gemi ve her türlü deniz aracının
azami sürati beş deniz milidir. Buna uymayan gemi kaptanı, sahi-
bi veya özel yat veya küçük teknelerin seyir sırasındaki sürücülere
veya sahipleri bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde
300\$'a kadar para cezasına çarptırılabilirler. Ceza'nın resmi kurdan
Türk Lirası olarak ödenmesi mahkemece emredilebilir; (6) Serbest
Liman kapsamına giren denize, rıhtıma ve iskeleler üzerine pislik,
her türlü artık, naylon torba, mazot, yağ gibi maddeler atmak, dök-
mek veya pompalamak yasaktır. Gemi kaptanı veya personeli ge-
mide biriken çöp veya her türlü artık maddeleri, geminin bulun-
duğu rıhtım veya iskele üzerinde naylon torbalarda, varillerde veya
toplu kaplarda bırakmakla yükümlüdür. Rıhtıma bırakılan çöp ve
artıkların saptanacak ücret karşılığında haftanın belirli günlerinde
veya hergün toplatılıp atılması Serbest Bölge Müdürlüğü'nün gö-
revidir. Buna ek olarak serbest limana uğrayan bemilerin yükleme
ve boşaltma işlemleri sırasında rıhtıma dökülen her türlü yük ar-
tıklarının duruma göre ilgili gemi kaptanı veya acentesi, yük sa-
hibi veya temsilcileri tarafından ilgili geminin limandan ayrılma-
sından veya bulunduğu rıhtımdan başka bir yere aktarılmasından
hemen sonra süpürülüp temizlenmesi ve yükün durumuna göre
yıkınması zorunludur. Serbest bölge sınırları içerisinde faaliyet
gösteren fabrikalar ve işletmelerde bu fıkra kapsamında mütalaa
edilir ve bu fıkra kurallarına uymayan gemi kaptanı, acentesi, tek-
ne sahibi, ithalatçı ve ihracatçı veya diğer gerçek ve tüzel kişiler
bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde 1000\$'a kadar
para cezasına çarptırılabilirler. Para cezasının resmi kurdan Türk
Lirası olarak ödenmesi mahkemece emredilebilir; (7) Serbest Li-

mana uğrayan her ticaret gemisinin kaptanı, geminin limana varışından hemen sonra Serbest Bölge Müdürlüğüne, (a) Bir yük beyannamesi, (b) En geç 24 saat süre içerisinde tevdi etmek koşuluyla bir yük manifestosu, (c) Yolcu ve/veya personel listesi ile geminin limanda bulunduğu süre içinde liman ve deniz ticaret mevzuatına ilişkin tüm koşullarda, her türlü işlem ve işlevlerin yapılmasında ve tahakkuk edecek ücretlerin karşılanmasında kendisini, yetkili gemi acentesi olarak bizzat temsil edecek bir gemi acentesini tayin ettiğini ve gemi acentesinin de bu tayini kabul ettiğini belgeleyen yasaya Ekli IV Cetvelde gösterilen örneğe uygun bir tayin ve yetki belgesini vermekle yükümlüdür. Buna uymayan veya yanlış beyanda bulunan gemi kaptanı veya acentesi bir suç işlemiş sayılır ve mahkumiyeti halinde 1.000\$'a kadar para cezasına çarptırılabilir. Cezanın resmi kurdan Türk Lirası olarak ödenmesi Mahkemece emredilebilir; (8) Bu yasanın öngördüğü ancak suç ve cezalar bölümünde sayılmayan bu yasanın herhangi bir kuralına aykırı davrananlar hakkında 200.000\$'a kadar para cezası verilebilir».

Kanununun 35. maddesi de serbest limanın trafiğe kapatılma esaslarını belirlemektedir. Buna göre: (1) Devlet menfaatleri gerektirdiği takdirde veya uluslararası yükümlülüklerini yerine getirebilmek için gerekli görüldüğü hallerde, serbest limanın gemilere kapatılması hususunda Müdürlüğün başvurusu üzerine Limanlar Müdürü yetkilidir; (2) 1. fıkra uyarınca yayınlanan emirname yasağına uymayarak kapatılan serbest limana giriş yapan veya bu limandan ayrılmaya teşebbüs eden veya ayrılan herhangi bir gemi kaptanı veya sahibi bir suç işlemiş sayılır ve mahkumiyeti halinde iki yılı aşmayan hapis cezasına veya 2000\$'a kadar para cezasına veya iki cezaya birden çarptırılabilir. Para cezasının resmi kurdan Türk Lirası olarak ödenmesi mahkemece emredilebilir.

Kanununun 35. maddesinde ise serbest bölgenin yargı yetkisinin kullanılması bakımından Kıbrıs Türk Federe Devleti sınırları içinde sayılacağı ve yüksek mahkemenin yetkileri saklı kalmak koşuluyla Gazi Magosa Kaza Mahkemesinin yetki alanına gireceği, bu yasa uyarınca işlenen suçlarla, serbest bölgede işlenen öteki suçlara ve serbest bölgede yürütülen faaliyetlerle ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklara ilişkin ceza ve hukuk davalarına, Gazi Magosa Kaza Mahkemesinin bakmaya yetkili bulunduğu belirtilmektedir.

m. Serbest Bölge Bütçesi

Kanununun 13. maddesine göre: «Serbest bölge bütçesi her yılın en geç eylül ayında Yönetim Kurulunca hazırlanır, Bakanlığın gereken inceleme ve düzenlemesinden sonra Bakanlar Kuruluna sunulur. Bakanlar Kurulunun kabulüyle Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer».

2 — Tüzükler

a. Serbest Liman ve Bölge «Çalışma Koşulları» Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulunun Serbest liman ve Bölge Yasası'nın 37. ve 15. maddelerinin verdiği yetkiye dayanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesinde, «Bu tüzük, Serbest Liman ve Bölge Çalışma Koşuluyla Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi bulunmaktadır. Tüzüğün 6. maddesinde, «Bu tüzüğün yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak 14/77 sayılı yasa tahtındaki Serbest Liman ve Bölge Tüzüğü yürürlükten kaldırılır» hükmü yer almaktadır.

I) Serbest Bölge Sınırları

Tüzüğün 2. maddesinde, Serbest Liman ve Bölge Yasası ekindeki krokide sınırları, belirlenmiş olan serbest bölgenin kara sınırlarınının 3 metre yükseklikte duvarlarla çevreleneceği, deniz sınırlarınının ise gereksinim duyulan şekil ve yerlerde şamandıra sınırları arasını bağlayan zincir veya benzeri engellerle sınırlanacağı belirtilmektedir.

II) İşletme Şekli

Tüzüğün 3. maddesinde, serbest bölgenin, sermayesinin tamamı Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne ait olan Serbest Liman ve Bölge Yönetimi tarafından işletilip yönetileceği hükme bağlanmaktadır.

III) Yönetim Birimi ve Yönetim Kurulu

Tüzüğün 4. maddesinde bölgenin yönetim birimi ve yönetim kuruluna ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Buna göre: (1) Serbest Liman ve Bölge Yasasınının 8. maddesi uyarınca Bakanlık temsilcisi başkanlığında, maliye, ulaştırma ve ticaret-turizm işlerinden sorumlu Bakanlıkların temsilcilerinden oluşan 4 kişilik Yönetim Kurulu üyeleri ilgili Bakanların teklifi ve Bakanlar Kurulunun onayı ile atanırlar; (2) Yönetim Kurulu üyeliği 3 yıl sürelidir. Yönetim Kurulu üyelerininin bu görev için ek ödenek ve tahsisatları Bakan-

lar Kurulu kararı ile tespit edilir; (3) Yönetim Kurulu'nun herhangi bir şekilde boşalan üyeliği, en geç bir ay içerisinde ve geriye kalan görev süresi için doldurulur; (4) Şu hallerde Yönetim Kurulu üyeliği düşer; Görev görmesine engel herhangi akli dengesizliğin ortaya çıkması, yazılı istifa, görevine herhangi bir zaman atama usulüne uygun olarak son verilmesi halinde; (5) Yönetim Kurulu'nun kararları basit çoğunlukla alınır. Oyların eşitliği halinde Yönetim Kurulu Başkanının oyu iki oy yerine geçer.

IV) Serbest Bölge Alt Yapıları ve Tesisleri

Tüzüğün 5. maddesine göre: (1) Serbest bölgenin kurulması ve bölge içerisinde Serbest Liman ve Bölge Yasasının 4. maddesinde belirtilen faaliyet ve işlemlerin yapılması ve kolaylaştırılması için gerekli her nevi imalat, işlem ve inşaat, açık ve kapalı sahalar, binalar, irtibat ve hizmet yolları, yükleme, boşaltma, depolama ve taşıt araçları, serbest bölge kurulması amacı ile ihtiyaçlara uygun biçimde geliştirilmesine yarayacak her türlü yapı, tesis ve donatım Kıbrıs Türk Federe Devletindeki ilgili tüm Bakanlıkların görüşleri alınmak suretiyle Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulunca yaptırılır; (2) Serbest bölgenin giriş ve çıkış kapıları, koruma noktaları ve emniyet tesisleri, sağlık tesisleri ve diğer gerekli tesisler ilgili tüm Bakanlıklar tarafından verilecek planlara göre Yönetim Kurulunca yaptırılır; (3) Yukarıda (1) ve (2). fıkralarda belirtilen ve yönetim kuruluna yaptırılacak alt yapılar ve alınacak araç ve gereçler, bölgedeki işletmelerin ihtiyaçlarına göre kullanılır, kiralanır veya tahsis edilirler. Bu amaçla Serbest Liman ve Bölge Yasası'nın 20. maddesi ve onun altında yapılan tarifeler uyarınca tespit edilen ücretler ilgili işletmelerden tahsil edilir.

b. Serbest Liman ve Bölge Personel Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulunun, Serbest Liman ve Bölge Yasasının 11, 12 ve 37. maddelerinin verdiği yetkiye dayanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesinde, «Bu tüzük, Serbest Liman ve Bölge Personel Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi yer almaktadır.

I) Tüzüğün Amacı

3. maddede tüzüğün amacı belirtilmektedir. Buna göre: «(a) Bu tüzüğün amacı, serbest bölge kadrosunda çalışan personelin hizmet koşullarını, niteliklerini, atanma, ilerleme, ödev ve yükümlülüklerini, sorumluluklarını, aylık, ücret ve ödeneklerini, güvence-

lerini, disiplin işlemlerini ve öteki özlük işlerini düzenlemektir; (b) Bu tüzüğün uygulanmasını göstermek veya emrettiği hususları belirtmek üzere, Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulunun kararı ile gerekli genelgeler çıkarılır.»

II) Uyulması Gereken Kurallar

A) Emirlere Uyma Ödevi

Tüzüğün 4. maddesine göre, «Serbest bölge kadrosunda çalışan personel amirlerinin verdiği emirleri doğru ve iyi bir biçimde yerine getirmekle görevlidir. Ancak, amirinden aldığı emri Anayasa, Yasa, Tüzük ve Yönetmelik kurallarına aykırı görürse yerine getirmez ve bu aykırılığı emri verene yazı ile bildirilir. Amir emrinde direnir ve bu emrini yazı ile yinelerse, emri yerine getiren sorumlu olmaz; sorumluluk emri verene ait olur. Savaş ve doğal afetlet gibi olağanüstü hallerde kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması amacı ile yasalarda açıkça gösterilen istisnalar saklıdır.»

B) Hizmeti Dikkat ve Özenle Yerine Getirme Ödevi

Tüzüğün 5. maddesine göre, «Serbest bölge kadrosunda çalışan personel görevlerini dikkat ve özenle yerine getirmek zorundadır. Kasıt veya ihmâl nedeni ile serbest bölgeye verdikleri kayıp ve zararlardan ötürü sorumludurlar.»

C) Görev Yerine Gelme Ödevi

Tüzüğün 6. maddesine göre, «Serbest bölge kadrosunda çalışan personel çalışma saatlerinde görev yerinde bulunurlar ve amirlerinden izin almadan görev yerinden ayrılamazlar.»

D) Devri Teslim Ödevi

Tüzüğün 7. maddesine göre: «Serbest bölge kadrosunda çalışan personel görevleri sona erdiği zaman ellerinde bulunan görevle ilgili resmi belgelerle araç ve gereçleri ve görevi gereği kendilerine tahsis edilen hertürlü malı geri vermek ve boşaltmak zorundadırlar. Bu zorunluluk personelin mirasçılarını da kapsar.»

E) Yansızlık Ödevi

Tüzüğün 8. maddesine göre «Serbest bölge kadrosunda çalışan personel görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımını yapamazlar ve yan tutamazlar.»

F) Bilgi ve Demeç Verme Yasağı

Tüzüğün 9. maddesine göre, «Bakan veya Yönetim Kurulu tarafından yetkili kılınmadıkça serbest bölge kadrosundaki herhangi bir personel serbest bölgenin hizmet politikası ya da hizmetlerin yürütülmesi ile ilgili olarak basın ve yayın organlarına yazılı veya sözlü bilgi ve demeç veremez.»

G) Gizli Bilgileri Açıklama Yasağı

Tüzüğün 10. maddesine göre, «(a) Serbest bölge kadrosunda çalışan personel görevlerini yerine getirirken öğrendikleri ve gizli tutulması gerektiğinin kendilerine yazılı olarak bildirildiği bilgileri, amirlerinin yazılı onayı dışında hiçbir kimseye açıklayamazlar ve resmi belgeleri yayınlamazlar. Görevlerinden ayrılmış olsalar dahi on yıl süreyle sır olarak saklamakla yükümlüdürler; (b) Görevlerinin yürütülmesi ile ilgili bir konuda yetkili mahkeme önünde tanıklık yapmak ve muhafazalarında bulunan bir resmi belgeyi mahkemeye göstermek üzere çağrıldıkları zaman, yetkili mahkemece yapılan bu çağrıya uymak ve çağrı yazısını bağlı bulunduğu amirin bilgisine getirmekle yükümlüdürler; (c) Yasa dışı işlemleri ilgilendiren konularda bu maddede öngörülen yasaklama sözkonusu olamaz.»

H) Denetimdeki Kuruluştan Çıkar Sağlama Yasağı

Tüzüğün 11. maddesine göre, «Personel kendi denetimi altında bulunan veya kendi görevi ile ilgili olan bir gerçek veya tüzel kişiden doğrudan doğruya veya aracılar eliyle her ne ad altında olursa olsun bir çıkar sağlaması rüşvet veya armağan alması yasaktır. Bu maddeye aykırı hareket edenler hakkında bu tüzük çerçevesinde gerekli yasal kovuşturma ve cezalandırma yapılır.»

I) Başka İş Yapma Yasağı

Tüzüğün 12. maddesine göre, «Personel tüm zamanlarını serbest bölgedeki hizmetlerinin yürütülmesine ve görevlerinin yerine getirilmesine ayırmakla yükümlü olup, çalışma saatleri içinde veya dışında ücretli veya ücretsiz bir iş tutamazlar ve serbest meslek yapamazlar.»

13. maddeye göre ise, «Personel tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, özel büro, muayenehane veya klinik açamaz ve bu gibi yerde çalışamaz; sanayi veya tarımsal

işletmelerde görev alamaz, ticari temsilci veya vekil olamaz, herhangi bir şirkete ortak veya hissedar olamaz ve bu gibi şirket ve ortaklıklarda müdürlük, idare meclisi üyeliği ve murakıplık görevlerini üstlenemezler.»

III) Genel Haklar

A) Maaş ve Baremiçi Artış Ödeneği Hakkı

Tüzüğün 14. maddesine göre: «Serbest bölge kadrosunda çalışan personele hizmetlerinin karşılığında kadroya dayanılarak ay üzerinden aylık maaş verilir ve işe ilk girdiği tarihten başlayarak başarılı olduklarını Müdürün teyidi ile her yıl düzenli bir biçimde baremiçi artışlarını alırlar.»

Ayrıca 15. maddede, «Serbest bölge kadrosunda çalışan personele devletin kamu görevlilerine ödediği hayat pahalılığı ödeneği verilir» ifadesi yer almaktadır.

B) Ek Çalışma Ödeneği Hakkı

Tüzüğün 16. maddesine göre: «(a) Serbest bölge kadrosunda çalışan personel hizmetlerini günlük çalışma saatleri dışında da sürdürecektense aşağıdaki fıkralarda belirtilen esaslar çerçevesinde ek çalışma ödeneği verilir; (b) Ek çalışma ödeneği, normal çalışma günleri için bire bir buçuk, hafta sonu tatilleri ile diğer resmi tatil günleri için bire iki olarak verilir; (c) Ek çalışma ödeneğinin hesaplanmasında, çalışma saatleri açısından bu tüzükte öngörülen aylık çalışma süreleri esas alınır ve tatil günleri hesaplamada dikkate alınmaz. Bu hesaplamada ayrıca brüt aylığın ay içinde çalışma saatlerine bölünmesiyle belirlenen saat başı ücret esas alınır ve yukarıda belirtilen bire bir buçuk ve bire iki kıstası bu ilkeler çerçevesinde uygulanır; (d) Ek çalışma, ücret dışında herhangi bir yolla karşılanamaz ve en geç bir ay içinde ödenir; (e) Atanma koşullarında ek çalışma yapmaları öngörülen geçici personele bu madde kuralları çerçevesinde ek çalışma ödeneği verilir; (f) Hiçbir personel aylık brüt maaşından fazla ek çalışma ödeneğine hak kazanacak şekilde çalıştırılmaz; (g) Serbest Liman ve Bölge Yasası amaçları bakımından bu madde kuralları günlük sekiz saatlik ve haftalık çalışma saatlerinden fazla olmamak koşuluyla çalışan ve Serbest Liman ve Bölge Yasasının 23. maddesi altında düzenlenen tüzük kıstaslarına bağlı personele de uygulanır.»

C) Yolluk ve İaşe, İbate Ödenegi Hakkı

Tüzüğün 17. maddesine göre, «Görevin yerine getirilmesi için görev yerinden geçici veya sürekli olarak ayrılan personele Serbest Liman ve Bölge yönetim kurulunun kararı ile yolluk ve iaşe-ibate ödeneği verilir. Kıbrıs Türk Federe Devletinin kamu görevlilerine uyguladığı yolluk ve iaşe-ibate esasları aynen bu madde maksatları için kabul edilir.»

D) Tehlike, İş Güçlüğü ve Görev Riski Ödenegi Hakkı

Tüzüğün 18. maddesine göre, «Tehlike, iş güçlüğü ve görev riski bulunan hizmetlerde ve hizmet yerlerinde çalışan personele yönetim kurulunun kararı ve Bakan'ın onayı ile tehlike, iş güçlüğü ve görev riski ödeneği verilir. Verilecek tehlike, iş güçlüğü ve görev riski ödeneği miktarları yönetmelikle düzenlenir.»

E) Çalışma Saatleri

Tüzüğün 19. maddesine göre, «(1) Serbest bölge kadrosunda çalışan personelin haftalık çalışma süresi yaz aylarında 35, kış aylarında 40 saattir. Bu süreler, cumartesi ve pazar günleri tatil olmak üzere düzenlenir; (2) Yaz ayları çalışma saatleri Mayıs ayının ilk pazartesi günü, kış ayları çalışma saatleri Ekim ayının ilk pazartesi günü başlar. Çalışmanın başlama ve bitme saatleri müdürün önerisi üzerine yönetim kurulunca saptanır. Ancak yaz ayları çalışma saatleri vardiya sistemi kurularak ve personel arasında döner sıra esası uygulanarak düzenlenir; (3) Serbest Liman ve Bölge kadrosunda çalışan güvenlik görevlilerinin haftalık çalışma saatleri yaz ve kış aylarında 48 saat olup, çalışma saatleri vardiya sistemi kurularak ve personel arasında dönen sıra esası uygulanarak düzenlenir.»

F) Bilgilerini Artırmak Üzere Dış Memleketlere Gönderilme

Tüzüğün 20. maddesine göre: «(a) Serbest bölge kadrosunda çalışan sürekli personele mesleklerine ilişkin hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere yabancı ülke veya örgütlerden sağlanan kurslara dayanılarak yönetim kurulu kararı ve bakanlığın onayı ile iki yıla kadar izin verilebilir. Gerekirse bu süre en çok bir yıl daha uzatılır; (b) Yukarıda (a) fıkrasında belirtilen personel, kadrolarında bırakılırlar ve aylıklarını almaya devam ederler. Bu personelin kademe ilerlemeleri ve diğer bütün hakları ile yükümlülükleri devam eder; (c) Dış ülkelere gönderilen personel izin sürelerinin bitiminde yol süresi di-

şında en geç bir ay içinde görevlerine dönmek ve öğrenim sürelerinin bir buçuk katı kadar zorunlu hizmet görmekle yükümlüdürler; (d) Sürelerinin bitiminde görevlerine başlamayanlar, çekilmiş sayılırlar. Bu suretle çekişmiş sayılanlar aylık ve yolgiderleri de dahil olmak üzere kendilerine serbest bölge bütçesinden yapılmış bulunan bütün masrafları ve burs tutarlarını tazminat olarak geri ödemekle yükümlüdürler; (e) Görevlerine başlamalarına karşın eğitimleri sonrası yükümlü buldukları zorunlu hizmet süresini tamamlamadan önce ayrılanlar veya bir ceza nedeniyle görevlerine son verilenler zorunlu hizmetlerinin eksik kalan kısmı ile orantılı miktarı yukarıdaki (d) fıkra kuralları çerçevesinde geri ödemek zorundadırlar.»

G) Vekaleten Görevlendirilme

Tüzüğün 22. maddesine göre, «(a) Serbest bölge kadrosunda, kadronun açık olması veya vekalet edilecek personelin yasal izin, geçici görev, disiplin cezası uygulaması veya görevden uzaklaştırılması nedenleriyle görevinden geçici olarak ayrılmış olması ve vekalet edecek personelin vekalet edilecek personelden üst derecede olmaması koşuludur; (b) Vekaleten görevlendirme Müdürün istemi, Yönetim Kurulunun kararı ve Bakanlığın onayı ile yapılır; (c) Vekil olarak atanacak personelin aynı hizmet sınıfından olması koşuldur; (d) Vekil olarak atanan personel vekaleten atandığı mevkiin maaşını üç ay sonra çekmeye başlar.»

H) Kadrolar

Tüzüğün 23. maddesine göre: «(1) Her kadronun bir hizmet şeması bulunur ve hizmet şemalarında kadrolara ilişkin görevler yetki ve sorumluluklar, görevlerinin diğer özellikleri bu görevleri yerine getireceklerde aranacak diğer nitelikler kadro adı, kadro sayısı, hizmet sınıfı, sınıf içindeki derecesi, baremi belirtilir. Sürekli personel kadrosu ve hizmet şemaları cetvelde gösterilmektedir; (2) Yönetim Kurulunun kararı ve bakanlığın onayı ile çalıştırılacak sözleşmeli personel ile geçici personelin hizmet şemasında en az ve en çok ücret tutarı belirtilir. Bu personelin kadrosu her yıl Serbest Liman ve Bölge Bütçesinde gösterilir.»

I) İşe Alınma Koşulları

Tüzüğün 24. maddesine göre Serbest bölge kadrosuna alınacaklarda şu koşullar aranır: «(a) Kıbrıs Türk Federe Devleti Yurt-

taşı olmak; (b) 18 yaşını bitirmiş olmak; (c) Bu tüzüğe ekli hizmet şemasında belirtilen öğrenim koşullarını taşımak; (d) Kamu haklarından yasaklı bulunmamak; (e) Bir yıldan fazla hapis cezasına çarptırılmamış olmak veya affa uğramış olsalar dahi, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekarlık, irtikap, ırza geçme, hileli iflas ve benzeri yüz kızartıcı suçlardan dolayı mahkum olmamış olmak; (f) Yurt ödevi (mücahitlik veya askerlik) yükümlülüğünü yerine getirmiş olmak; (g) Atanacağı görevi sürekli olarak yapmasına engel olarak bedensel bir hastalık veya sakatlığı veya akıl hastalığı bulunmadığı Kıbrıs Türk Federe Devleti Hastanesi sağlık kurulu raporu ile onaylanmış olmak.»

J) Açık Kadroların Bildirilmesi

Tüzüğün 25. maddesine göre Yönetim Kurulu kararı ve Bakanın onayı ile boş kadrolar 15 gün süre ile radyo, diğer basın ve yayın araçları ile şu şekilde duyurulur: «(1) Boş kadroların sınıf ve dereceleri; (2) Kadrolara atanacak personel sayıları; (3) Kadroların baremleri; (4) Alınacak personelde aranan koşullar; (5) En son başvurma tarihi; (6) Sınav yeri ve tarihi.»

26. maddeye göre, «Duyurusu yapılan açık kadroların sınavı Yönetim Kurulunca yapılır ve en geç bir ay içerisinde başarılı olanların Listesi Bakanlığın onayına sunulur.»

K) İşten Çıkarılma

Tüzüğün 27. maddesine göre serbest bölge kadrosunda çalışan personelin görevleri aşağıdaki hallerde sona erer: «(1) Kendi istekleri ile çekilmeleri halinde. Böyle hallerde tamamlanmış her hizmet yılına bir haftalık ihbar süresi tanınır ancak toplam ihbar süresi altı haftayı aşamaz; (2) Bu tüzüğün disiplin suçlarından dolayı görevlerinden uzaklaştırılmaları halinde; (3) Sosyal Sigortalar Yasası uyarınca emekliye ayrılmaları halinde; (4) Ölmeleri halinde; (5) Geçici personelin görevi, Müdürün istemi ve Yönetim Kurulunun kararı ile sona erer; (6) Sözleşmeli personelin görevi Yönetim Kurulunun kararı ve Bakanlığın onayı ile sona erer.»

L) Yazlık İzin

Tüzüğün 28. maddesi yazlık izne ilişkin esasları belirlemektedir. Buna göre: «(1) Personel yılda en az onbeş gün izin kullanmak zorundadır; (2) İki yıldan az hizmeti bulunan personelin her tamamlanmış hizmet aylarına karşı üçbuçuk gün izin hakkı vardır;

(3) İki yıla kadar hizmeti olanlar kazanmış oldukları izin, toplam 32 günü aşmamak koşuluyla herhangi bir hizmet yılı için 16 güne kadar, üç yıldan fazla hizmeti olanların kazandıkları izin, toplam 84 günü aşmamak koşuluyla herhangi bir hizmet yılı için 28 güne kadar biriktirilebilir. Ancak iki yıla kadar hizmeti olanların kazandıkları izin toplamı 32 güne ve iki yıldan fazla hizmeti olanların kazandıkları izin toplamı 84 güne geldiği zaman izin biriktirilmez. 84 günün üzerinde kazanılan izinler kazanıldığı takvim yılı içinde kullanılır; (4) Personel yıllık izin hakkını kullandığı sırada geri çağrılma nedeni ile uğrayacağı maddi zararlar karşılanmak koşulu ile ancak aşağıdaki durumlarda geri göreve çağrılabilirler: (a) Görevi doğrudan doğruya kendisinin yerine getirmesine zorunluluk olması halinde; (b) Görevi ile ilgili tanıklık yapmasının ve serbest bölgeyi temsil etmesinin zorunlu olduğu hallerde; (5) Bu madde amaçları açısından yıl takvim yılını anlatır. Sözleşmeli personel ile geçici personelin izin hakları sözleşme ve atanma koşullarında belirlenir.»

M) Hamilelik, Doğum ve Emzirme İzni

Tüzüğün 29. maddesine göre: «(a) Hamile personele doğumdan önce 42, doğumdan sonra 42 olmak üzere toplam 84 gün izin verilir; (b) Doğumdan sonra her anneyle 6 aya kadar, bir saat sabah ve bir saat de öğleden sonra olmak üzere her iş gününde iki saat emzirme izni verilir; (c) Doğum yapan personele, doktorun gerekli görmesi ve sağlık kurulunun onayı ile doğumdan sonra yıllık izinleri dışında altı ayı yarı ödenekli ve altı ayı ödeneksiz olmak üzere bir yıla kadar izin verilir.»

N) Hastalık İzni

Tüzüğün 30. maddesine göre: «(a) Her personelin yılda kırk iki gün hastalık izni hakkı vardır; (b) Personele hastalıkları halinde verilecek raporlarda gösterilecek gerekçeler üzerinde, aylık ve özlük haklarına dokunulmaksızın aşağıdaki esaslar çerçevesinde hastalık izni verilir: (i) Üç yıla kadar hizmeti olanlar üç aya kadar; (ii) Üç yıldan altı yıla kadar hizmeti olanlara altı aya kadar; (iii) Altı yıldan fazla hizmeti olanlara on iki aya kadar; (iv) Kanseri, verem ve akıl hastalıkları gibi uzun süreli bir tedaviye gereksinime gösteren hastalığa yakalananlara yirmi dört aya kadar; (c) Hastalık nedeniyle personele verilecek raporların yedi güne kadar olanları, bir tabib, yedi günden fazla olanları resmi sağlık kurullarınca

düzenlenir. Ancak tek tabibin vereceği hastalık izni süresi bir yılda 21 günü aşamaz. Ameliyat olma veya cerrahi müdahale halinde ameliyatı veya cerrahi müdahaleyi yapan doktor tarafından yedi günlük süreyle sınırlı olmaksızın 21 günü aşmamak koşuluyla bir defada hastalık izni verilebilir; (d) Sosyal Sigortalar Yasasının tanıdığı diğer hastalık izinleri saklıdır; (e) Bu madde amaçları bakımından yıl, takvim yılıdır.»

O) Mazeret İzni

Tüzüğün 31. maddesine göre serbest bölge kadrosunda çalışan personele şu hallerde mazeret izni verilir: «(a) Kadın personele çocuğunun hastalanması ve bu durumun raporla belgelenmesi koşuluyla, bir yılda en çok 15 güne kadar mazeret izni verilir. Bu izin gereklilik halinde 15 gün daha uzatılabilir. Bu takdirde, ikinci kez aldığı bu izin yıllık izinden düşülür; (b) Erkek personele, karısının doğum yapması halinde üç gün, çocuğun hastalanması nedeniyle de yılda en çok on güne kadar mazeret izni verilir; (c) Personeler kendilerinin ve çocuklarının evlenmesi, anasının, babasının, eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü hallerinde her defasında üçer gün mazeret izni verilir.»

P) Disiplin Cezaları ve Görevden Uzaklaştırma

Tüzüğün 32. maddesine göre Serbest bölge kadrosunda çalışan personele verilecek cezalar ve bu disiplin cezalarını gerektiren eylem ve davranışlar şunlardır: (1) Uyarma cezası: Personeler, görevinde daha özenli olması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesidir. Uyarma cezasını gerektiren eylem ve davranışlar şunlardır: (a) Göreve karşı kayıtsızlık ve görevde düzensizlik göstermek; (b) Özürsüz veya izinsiz olarak göreve geç gelmek veya görevden erken ayrılmak, (c) Sözlü uyarılara karşın göreve geç gelmeyi alışkanlık haline getirmek; (d) Görevin işbirliği içinde yapılması ilkesine aykırı davranışlarda bulunmak; (2) Kınama cezası: Personeler, görevinde ve davranışında kusurlu sayıldığıının yazılı olarak bildirilmesidir. Kınama cezasını gerektiren eylem ve davranışlar şunlardır: (a) Görevi savsaklamak ve zamanında yerine getirmemek; (b) Çalışma arkadaşları ile görevin gerektirdiği uyum ve işbirliği içinde çalışma ödevini yerine getirmekten kaçınmak ve bu ödevde aykırı davranmak; (c) Astlarına görevin gerektirdiği yönlendirme ve iş dağıtımını yapmamak ve astlarını yersiz biçimde azarlamak; (d) Hizmet dışında, resmi niteliklerinin gerektirdiği saygınlık ve güven

görevi kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı bir suç işlemiş bulunmak; (d) Yasadışı yollardan çıkar sağlamak; (e) Yetkili kılınmadığı halde gizli kalması gerekli bilgi ve belgeleri açıklamak; (f) Olağanüstü hallerde yasal bir hakkın kullanılması dışında görevini gereksiz biçimde terketmek.»

Tüzüğün 33. maddesine göre, disiplin cezaları Müdürün istemi, Yönetim Kurulunun kararı ve Bakanın onayı ile verilir.

Tüzüğün 34. maddesi görevden uzaklaştırmaya ilişkin esasları düzenlemektedir. Buna göre: «(1) Görevden uzaklaştırma, hakkında disiplin soruşturması başlatılan veya cezai kovuşturma açılan personelin görevi başında kalmasında sakınca görülmesi halinde, Yönetim Kurulunun kararı ve Bakanlığın onayı ile geçici olarak görevinden uzaklaştırılması yönünde alınan geçici bir önlemdir; (2) Görevden uzaklaştırılan personel hakkında, görevden uzaklaştırılmayı izlenen üç iş günü içinde kovuşturmaya başlanması koşuldur. Başlanmaması halinde görevli görevine döner; (3) Görevinden geçici olarak uzaklaştırılan veya görevle ilgili herhangi bir suçtan dolayı tutuklanan personele aylığının yarısı ödenir. Geçici olarak görevinden uzaklaştırılan personelin beraati halinde, görevinden uzakta geçirdiği süreler hizmette geçirilmiş sayılır ve kademe ilerlemeleri devam ettirilerek barem içi artışları ve aylık kesinti tutarları geciktirilmeksizin verilir; (4) Görevden geçici olarak uzaklaştırma bir disiplin kovuşturması gereğinden olduğu takdirde, en çok üç ay devam edebilir. Bu süre sonunda hakkında karar verilmediği takdirde görevine başlatılır. Görevinden uzaklaştırma, bir ceza kovuşturması gereğinden olduğu takdirde, Yönetim Kurulu her iki ayda bir ilgili personelin durumunu inceleyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verir.»

c. Serbest Bölge «İşletme İzni» Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulu'nun 26/1983 sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasasınının 37, 5 ve 17. maddelerinin verdiği yetkiye dayanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesine, «Bu tüzük Serbest Bölge İşletme İzni Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi yer almaktadır.

1) Başvuru Esasları

Tüzüğün 2. maddesine göre: «(1) Her gerçek veya tüzel kişi serbest bölgede faaliyet göstermek için Serbest Liman ve Bölge Mü-

dürlüğünden temin edilecek dilekçe formunu doldurarak başvurur. Ancak yalnızca transit ticaret amacı ile ilgili olan faaliyet için başvuru gerekmez; (2) Başvuruda faaliyet sahasıyla ilgili bilgiler ve Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğünün isteyeceği herhangi bir husus açıkça belirtilir. Başvuru sahibi Müdürlüğün isteyeceği tüm proje, bilgi ve belgeleri eksiksiz olarak vermekle yükümlüdür; (3) Başvuruda dilekçe formu ile diğer ilgili tüm proje, bilgi ve belgeler üç suret halinde bulunur.»

II) Değerlendirme ve Onay

Tüzüğün 3. maddesine göre: «(1) Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğüne sunulan başvuruların birer sureti değerlendirmek üzere sanayi işleri ile ilgili Bakanlığa ve Devlet Planlama Örgütüne gönderilir; (2) Başvurular Yönetim Kurulu, Bakanlık ve Devlet Planlama Örgütüncce, yatırım tutarı istihdam potansiyeli ve genel olarak Kıbrıs Türk Federe Devleti ekonomisine katkıları açısından değerlendirilir. Hazırlanan görüşler ışığında Bakanlık başvuru ve projeyi Bakanlar Kurulunun onayına sunar.»

III) İşletme İzni Verilmesi

Tüzüğün 4. maddesine göre, «(1) Bakanlar Kurulunca onaylanan projelere Müdürlükçe bu tüzüğe ek, cetvelde, örneği gösterilen işletme izin belgesi verilir. İzin belgesi alanlar en geç bir yıl içinde üretime geçmek zorundadırlar. Ancak ilgili Bakanlığın haklı göreceği nedenlerden dolayı üretime ve faaliyete geçmeyenlerin izin belgelerinin süreleri uzatılabilir; (2) İşletme izni olan gerçek veya tüzel kişiler Müdürlükçe tescil edilir; (3) İşletme izni verilenlerin sicilleri Serbest Bölge Müdürlüğünde tutulur; (4) İşletme izni verilen projelerini gerçekleştirmek üzere tüm hususları kapsayan bir sözleşme ile arazi veya işyeri kiralanır.»

IV) Sicillerin İncelenmesi

Tüzüğün 5. maddesine göre: «Serbest bölgede işletme izni almış gerçek veya tüzel kişilerin sicilleri herhangi bir yurttaş tarafından 15 US \$ ödenmesi kaydıyla incelenebilir.»

V) Denetim

Tüzüğün 6. maddesine göre: «Serbest bölgede işletme izni alanların yıllık gelir-gider, bilanço ve Kâr-Zarar hesapları Devletin her türlü denetimine açıktır. Bu husus işletme izin belgesinde belirtilir.»

VI) Vergi Bağısıklığı

Tüzüğün 7. maddesine göre, «(1) 1.1.1983 tarihinden önce Serbest Liman ve Bölgede sanayi yatırımı yapmış ve üretime geçmiş gerçek ve tüzel kişilerin Serbest Liman ve Bölgedeki münhasıran bu yatırımdan elde edecekleri gelirleri 1.1.1983 tarihinden itibaren beş yıl süre ile Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf tutulur. 1.1.1983 tarihinden sonra Serbest Liman ve Bölgede sanayi yatırımı yapacak gerçek ve tüzel kişilerin Serbest Liman ve Bölgedeki münhasıran bu yatırımdan elde edecekleri gelirler Serbest Liman ve Bölge Müdürünün üretime geçtiklerini Gelir ve Vergi Dairesine tevsikinden itibaren beş yıl süre ile Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf tutulur. Bu muafiyetlerin verilebilmesi için sözkonusu gelirin Kıbrıs Türk Federe Devleti gümrük sınırları dışındaki faaliyetlerden elde edilmiş olması, gelirin Kıbrıs Türk Federe Devleti yurttaşlarının istihdamını sağlayan yatırım faaliyetlerinden elde edilmiş olması ve yapılacak yatırım projesinin Bakanlığın ve Devlet Planlama Örgütünün vereceği görüş ışığında, Bakanlar Kurulunca onaylanmış ve gerçekleştirilen sabit yatırımın 50.000\$ tutarından az olmaması gerekir; (2) Yapılan sanayi yatırımının (1) fıkrada belirtilen sözkonusu süre içinde veya sonunda el veya ortaklık değiştirmiş olması muafiyet sürelerini etkilemez; (3) 1. fıkrada belirtilen sürelerin, sona ermesinden sonra ilgili gerçek ve tüzel kişiler Serbest Liman ve Bölgedeki işlem ve faaliyetlerinden elde edecekleri kâr üzerinden, Tüzel kişiler %20 Kurumlar Vergisi ve gerçek kişiler %20 Gelir Vergisi öderler.»

d. Serbest Bölge «İnşaat İzni» Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulunun 26/1983 sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasasının 6. maddesinin verdiği yetkiye dayanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesinde, «Bu tüzük Serbest Bölge İnşaat İzni Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi yer almaktadır.

I) Başvuru

Tüzüğün 2. maddesine göre: «(1) Serbest Liman ve Bölgede işletme izni olanlar inşa edecekleri binaların inşaat iznini almak üzere Serbest Liman Müdürlüğüne başvuruda bulunur; (2) Bu amaçla Kıbrıs Türk Federe Devletinde yürürlükte olan mevzuat uyarınca hazırlanmış ve vize edilmiş plan ve projeler iki suret halinde sunulur.»

Tüzüğün 3. maddesi de Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve arazi üzerine işaretlenen parsel planlarının, Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğünden temin edileceğini belirtmektedir.

II) Denetim

Tüzüğün 4. maddesine göre: «Yapılan inşaatların Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulunca onaylanan plan ve projelere uygunluğu Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğünde denetlenir.

III) İnşaat Projeleri ile İlgili İşlemler ve Harçlar

Tüzüğün 5. maddesine göre: «İnşaat Projeleri ile ilgili işlemler Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğünce Gazi Magosa Belediyesine yaptırılır.

6. maddede ise: «Serbest Liman ve Bölge'de yapılacak inşaatlar için Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğüne inşaatın her 100 m² si için 50\$ inşaat harcı ve ruhsatı ödenir» ifadesi yer almaktadır.

e. Serbest Liman ve Bölge «Güvenlik Korunma ve Denetim» Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulunun, Serbest Liman ve Bölge Yasasınının 37 ve 23. maddelerinin verdiği yetkiyi kullanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesinde, «Bu tüzük Serbest Liman ve Bölge Güvenlik Korunma ve Denetim Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi yer almaktadır. Tüzüğün 6. maddesine göre: «Bu tüzüğün yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak 14/77 sayılı Yasa tahındaki Serbest Liman ve Bölge Tüzüğü yürürlükten kaldırılır.»

1) Serbest Bölgeye Giriş ve Çıkış

Tüzüğün 2. maddesine göre: «(1) Dış ülkelerden gelenlerin direkt serbest bölgeye giriş ve çıkışları tamamiyle serbest olup vize aranmaz; (2) Serbest bölgeye giriş ve çıkışta dış ülkelerden gelenlerin pasaportlarını, Kıbrıs Türk Federe Devletinde ikamet edenlerin Serbest Bölge Müdürlüğünden alacakları giriş kartlarını ilgili memurlara göstermeleri zorunludur; (3) Giriş kartları daimi veya geçici olarak verilir. Bu kartlar gerektiğinde Serbest Bölge Müdürlüğünce geri alınır; (4) Serbest bölgeye giriş ve çıkışı sağlayacak kapılar Bakanlar Kurulunca saptanır; (5) Serbest bölgeye giriş ve çıkış saatleri Serbest Bölge Müdürlüğü ile Gümrük Müdürlüğü arasında saptanır ve Yönetim Kurulunca onaylanır.»

II) Kolluk Kuvveti

Tüzüğün 3. maddesine göre: «(1) Serbest bölge güvenliğinin sağlanması amacı ile bir Kolluk Kuvveti, kurulur; (2) Serbest bölgeye giriş ve çıkış kontrolü ile serbest bölgede emniyet ve asayiş Kolluk Kuvveti tarafından sağlanır ve Kolluk Kuvveti bu amaçla ilgili ve yürürlükte olan Yasa ve Tüzüklerle polisler tarafından yetkileri kullanır. Bölge sınırları içerisinde herhangi bir kişinin suç işlediği makul şüphesi üzerine o kişiyi durdurup yoklayabilir ve tevkif edebilir. Kolluk görevlileri Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulu izni ile ateşli silah taşıyabilir; (3) Kolluk Kuvvetine atamalar Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulu kararı ve Sanayi İşleri ile ilgili Bakanlığın onayı ile yapılır. Kolluk görevlilerinin izin, disiplin ve işten çıkarılması işlemlerinde serbest bölge sürekli personeline uygulanan kurallar uygulanır. Kolluk görevlileri bir Güvenlik Amiri yönetiminde görev yapar; (4) Kolluk Kuvvetine, serbest bölge bütçesinde belirlenen kadro ve ödenekler çerçevesinde geçici personel alınabilir. Bu personele serbest bölge geçici personeline uygulanan kurallar uygulanır.»

III) Emniyet Genel Müdürlüğü

Tüzüğün 4. maddesine göre: «(1) Kolluk Kuvveti tarafından serbest bölge içerisinde tevkif edilen herhangi bir şahıs yasal koşturma için Magosa Emniyet Genel Müdürlüğü şubesine teslim edilir, (2) Serbest Bölge Müdürü, bölgenin emniyet ve asayiş açısından gerekli gördüğü hallerde Kıbrıs Türk Federe Devleti Emniyet Genel Müdürlüğünden yardım isteyebilir. Bu hallerde Emniyet Genel Müdürlüğü bölgede gerekli gördüğü uygun tedbirleri alır.»

IV) Gümrük Kontrolü

Tüzüğün 5. maddesine göre: «Gümrük kontrolüne ait işler Kıbrıs Türk Federe Devleti Gümrük Dairesince yapılır. Bu amaçla bölgeye giriş ve çıkış kapılarında gümrük memurları görevlendirilir. Gümrük memurları giriş ve çıkışta kişilerin eşyasını muayene edebilir.»

f. İşletmelere Uygulanacak Özel Haller Ücret Tarife Tüzüğü

Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulunun 26/83 sayılı Serbest Liman ve Bölge Yasasının 20. ve 37. maddelerinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak yaptığı tüzüğün 1. maddesinde, «Bu

tüzük, işletmelerde uygulanacak Özel Haller Ücret Tarife Tüzüğü olarak isimlendirilir» ifadesi yer almaktadır.

I) Uygulama

Tüzüğün 3. maddesine göre: «Bu tüzük kuralları Serbest Liman ve Bölge Yönetim Kurulunun kârarı ve Bakan'ın onayı ile ayda 10.000 ton yük girişi yapmak ve ambalajlamadan sonra ihraç etmek üzere dökme yükleri için sözleşme imzalamış olan, Serbest Liman ve Bölgede tescil edilmiş işletmelere uygulanır. Ancak bu yük miktarı Yönetim Kurulu'nun görüşü ve ilgili Bakan'ın onayı ile %25'e kadar azaltılabilir.

II) Uygulama Esasları

Tüzüğün 4. maddesine göre: «(1) İşletme, gemi üstü hizmetleri ile boşaltma ve/veya yükleme, istifleme ücretleri ödemelerini sözleşme süresi içinde aşağıdaki şekilde yapar: (a) İşletme ödemelerini sözleşmeyi imzaladığı tarihteki Dolar karşılığı Türk Lirasını esas alarak hesaplar ve esas alınan Türk Lirası toplam karşılığı kadar döviz ödeyerek gerçekleştirir, (b) İşletme sözleşmeyi imzaladığı tarihten en geç onbeş gün sonra yük getirme/götürme işlemlerine başlar. Onbeş gün içerisinde başlamaması halinde yükün ilk geldiği/gittiği tarihten onbeş gün evvelki Dolar karşılığı Türk Lirası (a) fıkrasındaki hesaplamalarda esas alınır, (c) b fıkrası uyarınca işleme başlayan işletme, işin hacmi nedeni ile sözleşmenin gereğini üç ay içerisinde tamamlamaması halinde, ödeme esası yeniden ve üçüncü ay sonundaki Dolar karşılığı Türk Lirası esas alınarak (a) fıkrasındaki şekilde düzenlenir.»

5. maddeye göre: «İşletme, her işlemin tamamlanmasından sonra azami üç gün içerisinde ödemelerini yapar.»

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1 — Kıbrıs Türk Federe Devleti Serbest Liman ve Bölge Yasası (14/1977) ve Tüzükler, Lefkoşe 1978.
- 2 — Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Serbest Liman ve Bölge Yasası (26/1983) ve Tüzükleri, KKTC Matbaası, Lefkoşe 1984.
- 3 — Magosa Serbest Liman ve Bölgesi 1986 Yılı Bütçesi, Magos: 1985.

- 4 — Magosa Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğü, «Serbest Liman ve Bölge Yasası (26/1983) Özet Bilgiler». 2.5.1986.
- 5 — Magosa Serbest Liman ve Bölge Müdürlüğü, «Serbest Bölge Alanı ile İlgili Bilgiler», 15.5.1986.
- 6 — Turkish Republic of Northern Cyprus Free Port and Zone Directorate Famagusta — Cyprus, Famagusta, 3.3.1987.